

Respons

Irak: Homofiles situasjon i Nord-Irak

Problemstilling/spørsmål:

- Finnes det samlingssteder for homofile?
- Sosial anseelse
- Reaksjoner fra familie
- Hva slags forholdsregler tar man som homofil?
- Reaksjoner fra myndighetene

Innledning

I en rapport fra 2009 beskriver Human Rights Watch grove overgrep mot homofile i Irak.¹ Overgrepene blir begått av religiøst motiverte militser og myndighetspersoner (Human Rights Watch 2009, se bl.a. s. 4). Da rapporten i hovedsak fokuserer på forholdene i Bagdad og Sør-Irak, vil vi her belyse situasjonen lenger nord i landet, nærmere bestemt i de nordligste områdene av sentral-Irak og i de kurdiske selvstyrte provinsene (KRI).

Det er gjort få studier av homofiles situasjon i det nordlige Irak. En av dem som har belyst temaet, er antropologen Kameel Ahmady (2007a; 2007b; 2007c). Ahmady har skrevet om homofili i den kurdiske kulturen og gjort feltstudier i kurdiske områder i Iran og Tyrkia og blant kurdere i diaspora. Selv om Ahmady ikke har studert irakiske kurdere spesielt, vil artiklene hans likevel bli brukt til å belyse homofiles situasjon i det kurdiske Nord-Irak, da den kurdiske kulturen har store fellestrekk på tvers av landegrensene.

Homofili var et av flere belyste tema på Landinfos informasjonsinnhentingsreiser til Nord-Irak våren 2009 og høsten 2012. Videre har det svenske Migrationsverket (2009) belyst situasjonen for homofile i en rapport om æresrelatert vold i Libanon, Syria og de kurdiske provinsene i Irak. Høsten 2012 hadde Landinfo møte med tre homofile unge menn på en kafé

¹ Rapporten heter *“They Want Us Exterminated”*. *Murder, Torture, Sexual Orientation and Gender in Iraq*.

der homofile møtes i en større by i KRI. Store deler av dette notatet bygger på informasjon fra disse kildene.

Ettersom homofili fortsatt er så tabubelagt i Irak, er det ingen som har lyktes i å reise en offentlig debatt om homofiles situasjon. Den kurdiske statsministerens rådgiver i sosiale spørsmål er en av flere som i 2009 antydte overfor Migrasjonsverket at det kurdiske samfunnet ennå ikke var modent for å ta opp dette spørsmålet (Migrationsverket 2009, s. 43).

Finnes det samlingssteder for homofile?

Det finnes en kafé der homofile møtes i en større by i KRI. Dette er en vanlig kafé med forskjellige gjester og ikke utelukkende et sted for homofile. Landinfo hadde møte med tre homofile menn på denne kafeen i oktober 2012. Trolig finnes det flere slike steder i KRI.

Sosial anseelse

Som i resten av Irak, er homofili tabubelagt også i nord, og folk flest, både blant den kurdiske og arabiske befolkningen, anser homofili som moralsk forkastelig (Ahmady 2007a; Udlændingesservice, Dansk Flygtningehjælp & Landinfo 2009, s. 78; UNHCR 2009, s. 194-195; Migrationsverket 2009, s. 43). Likevel er det slik, ifølge Ahmady (2007a), at "alle" vet at homofile eksisterer og at de alltid har eksistert i de kurdiske samfunnene. Ahmady (2007b) hevder videre at homofili har vært praktisert i lang tid, og at det særlig har vært praktisert mellom eldre menn og gutter, ofte mot betaling. Pedofili og seksuelt misbruk av unge gutter har med andre ord vært praktisert lenge, iblant som en "åpen hemmelighet", mens homofili mellom to likeverdige menn er, og har vært, langt mindre akseptert.

Hva som menes med "homofili" i kurdisk sammenheng, skiller seg noe fra hvordan dette oppfattes i vestlig kultur. I irakisk Kurdistan, i likhet med store deler av Midtøsten, er det ikke uvanlig at unge gutter har sine første seksuelle erfaringer med hverandre før de blir gift. En av informantene Landinfo møtte på en kafé hvor homofile treffes i oktober 2012, fortalte at mange gutter har erfaringer med hverandre for en periode, selv om de ikke ser på seg selv som homofile. Han påpekte dessuten at partene i et seksuelt forhold mellom to menn har ulike roller. Mens den ene er "giver" og har mannens rolle, er den andre "mottaker" og har rollen som kvinne. Det er mottakeren, som innehar rollen som kvinne, som regnes som homofil. Giveren derimot tilfredsstiller sitt seksuelle behov som mann og trenger ikke nødvendigvis være homofil.

Likevel er det i mange lokale miljøer velkjent at enkelte personer har en homofil legning. De personene som er antatt homofile, opplever å bli trakassert og sosialt utestengt fra en del miljøer fordi personer ikke ønsker å bli assosiert med homofile (UNHCR 2009 s. 193; Udlændingesservice et al. 2009, s. 75). Likeledes kan homofile ha vansker med å finne arbeid i privat sektor (UNHCR 2009, s. 194). I hvilken grad de blir utestengt fra arbeid i offentlig sektor, er uvisst.

En ung homofil mann fortalte til Landinfo i oktober 2012 at livet som homofil er svært vanskelig i KRI:

Folk ler av oss. Vi hører det ikke direkte, men via andre. Vi kan ikke leve ut noe kjærlighetsforhold, men vi kan møtes for å ha sex. Mange vil ikke selv innrømme at de

*er homofile, og etter at de har hatt sex, sier de 'jeg er ikke homo, det er bare for sex.'
Da kan man ikke tillate seg å forelske seg.*

Reaksjoner fra familie

Homofile kan bli utsatt for kraftige reaksjoner fra sin egen familie, særlig dersom det blir kjent utenfor familien at man er homofil. Hensynet til familiens anseelse og ære synes å være hovedårsaken til at familien kan reagere kraftig. Både press og direkte trusler er ifølge informantene vi intervjuet på den ovenfor nevnte kafeen høsten 2012, aktuelle reaksjonsformer.

En av disse informantene fortalte om sine egne erfaringer med familien:

Moren min prøver å være forståelsesfull. Hun ber meg om ikke å gjøre dette, det er et tabu. Vi kommer fra en god familie, og hun ber meg om ikke å ødelegge familiens rykte.

Informantene mente alle tre at forholdet til familien er noe av det mest problematiske ved det å være homofil. En form for press er økonomisk ansvarliggjøring. En av dem mente at det verste er å takle forventningene og presset fra familien, spesielt når de spør ham når han har tenkt å gifte seg. Han følte seg presset av at familien sparer penger til å holde bryllup, og han fortalte at tanken på å skulle skuffe foreldrene var skremmende og svært tung å bære.

En annen av informantene fortalte at han var blitt truet på livet av sin mor fordi han er homofil:

Vi kan ikke snakke om det. Moren min har hatt utbrudd der hun truer med å drepe meg. Kanskje er det bare språkbruk, men én gang rakte hun meg en kanne bensin og en lighter og ba meg gå og tenne på meg selv. En annen gang pekte hun på meg med en kniv og sa hun skulle drepe meg.

Ahmady har gjennom sitt feltstudium blitt kjent med homofile og transseksuelle kurdere i Iran og Tyrkia. Overfor Ahmady har de hevdet at de måtte flykte fra familiene sine da deres seksuelle legning ble kjent. Som en av dem uttalte: "My father almost killed me when he found out that I was gay/transsexual, I had to flee Kurdistan and go to live in Tehran" (Ahmady 2007a). Likeledes måtte en kurdisk-tyrkisk kvinne flykte fra en landsby i tyrkisk Kurdistan til Istanbul. Dette skjedde etter at hun fikk høre at klanrådet hadde bestemt seg for å drepe henne fordi hun var blitt observert idet hun hadde sex med en annen kvinne (Ahmady 2007a). Disse eksemplene omhandler tyrkiske og iranske kurdere, men den generelle holdningen til homofili er den samme i hele det kurdiske området.

Hva slags forholdsregler tar man som homofil?

Å leve i åpne homofile forhold synes å være umulig i Nord-Irak. Det er vanlig å ta vidtgående forholdsregler. Det informantene på kafeen i KRI fortalte, peker i retning av tre typer forholdsregler: taushet om homofili generelt, hemmelighold av egen homofil legning og flukt.

Ifølge Ahmady (2007a) er det ikke vanlig å prate om homofili da det er et sensitivt tema. Det normale er å skjule sin legning. En av informantene på kafeen fortalte at det finnes fremstående personer, bl.a. politikere, som oppsøker steder der de kan ha sex med andre menn. De aller fleste av dem lever imidlertid et normalt liv med en kone.

Respons Irak: Homofiles situasjon i Nord-Irak

På spørsmål om for eksempel mannlige studenter kunne bo sammen eller dele leilighet uten at det vekker mistanke om at man er et par, svarte en av informantene på kafeen følgende:

Det kommer an på. Jeg kjenner et par som bodde sammen, men de opplevde å bli mistenkeliggjort og trakassert av omgivelsene. Det er uansett noe man kun kan gjøre en begrenset periode når man er ung, ikke når man blir eldre.

Én måte å skule sin legning på er å gifte seg med en kvinne og dyrke homofile relasjoner ”på si”. En av våre informanter fortalte:

Jeg var sammen med en mann i sju år og hadde en drøm om at vi skulle reise til et annet land og starte et liv sammen. Men så giftet han seg plutselig med en kvinne, og det ble slutt mellom oss. Sånn er det for mange; de har homofile forhold mens de er unge, men så gifter de seg likevel med en kvinne og lever et normalt liv. Noen fortsetter å ha homofile forhold utenfor ekteskapet.

Hemmeligholdet som homofile pålegger seg selv, kan gjøre dem sårbare for utpressing. En av Landinfos informanter på kafeen fortalte at utpressing ikke er uvanlig, og at han selv fryktet at en han hadde vært sammen med, skulle angi ham til sikkerhetspolitiet. Han hevdet at homofile risikerer å bli arrestert (se mer om dette under punktet ”Reaksjoner fra myndighetene”), og at enkelte homofile truer med å angi personer som ønsker å bryte ut av et forhold for å tvinge dem til å fortsette relasjonen. Trusler om ryktespredning som kan føre til at forholdet blir kjent for familien, ble opplyst å være en annen form for utpressing.

Homofile hvis seksuelle legning har blitt kjent for familien, kan måtte flykte fra familien for å unngå reaksjoner. Migrationsverket skriver i sin rapport (2009, s. 43) at ingen av deres informanter kunne vise til drap på homofile i det kurdiske selvstyreområdet. Heller ingen informanter som Landinfo intervjuet på informasjonsinnhentingsreisen i mars 2009, kjente til drap på homofile begått av familiemedlemmer i de kurdiske provinsene. En kan imidlertid ikke utelukke at det skjer.

Reaksjoner fra myndighetene

Frivillig seksuell aktivitet mellom to av samme kjønn er ikke ulovlig i henhold til irakisk lovgivning (UNHCR 2009, s. 193). Likevel skal noen gutter ha blitt satt i ungdomsfengsel for noen år siden fordi de hadde hatt sex med hverandre. Dette fikk Migrasjonsverket opplyst av Direktoratet for bekjempelse av vold mot kvinner i Erbil våren 2009 (Migrationsverket 2009, s. 43). Også UNICEF nevnte dette i et møte med Landinfo i Erbil i april 2010. UNICEF fortalte at det da var flere som ble dømt for homofili enn tidligere, og at straffen er fra seks måneder til tre år for å ha vært involvert i ulovlig seksuell aktivitet. Landinfo kjenner ikke til hvilket lovgrunnlag disse straffene skal ha blitt idømt på. Det er imidlertid vel kjent at en lege i KRI som hadde publisert en artikkel om homofili i avisen Hawlati, ble idømt seks måneders fengsel for ”umoralsk oppførsel” (redaktør i Hawlati Kamal Rauf, møte i Erbil mars 2009). Legen ble for øvrig dømt etter bestemmelsene i § 403 i straffeloven av 1969 om ”fornærmelse av den offentlige anstendighet” (AINA 2008). Kritikere viser til at KRIs langt nyere lov om pressefrihet ikke gjør ”fornærmelse av den offentlige anstendighet” til et straffbart forhold (BBC 2008).

En av de homofile unge mennene Landinfo møtte i KRI, ga klart uttrykk for at homofile lettere enn andre kunne få problemer med politiet:

Jeg tror ikke homofili er nevnt i loven, men Asayish kan likevel intervensere på eget initiativ eller på grunnlag av påskudd om andre forhold. De kan også trakassere og misbruke homofile uten å frykte reaksjoner. Homofile er utsatt for seksuell mishandling i fengslene. Vi vet om flere tilfeller hvor homofile er blitt arrestert og deretter voldtatt i fengselet. Ofrene vil aldri anmelde slike forhold, og overgriperne risikerer derfor lite.

En annen av informantene på det samme møtet fortalte at han visste om noen homofile som hadde reist fra Kurdistan til andre land, fordi de fryktet å bli tatt av politiet. Det er ellers ikke så mye informasjon å finne i åpent tilgjengelige kilder om arrestasjoner på grunnlag av homofili. I et hyppig omtalt tilfelle, rapportert av blant annet aktivisten for homofiles rettigheter, Paul Canning (2011), skal sikkerhetspolitiet Asayish ha brutt seg inn på en fest med homofile menn i byen Kalar i Germian-distriktet i Sulaymaniya provins. Noen av festdeltakerne skal ha blitt arrestert, og flere av de arresterte skal ha blitt banket opp mens de var i politiets forvaring.

Når det derimot gjelder arrestasjoner generelt, har Asayish i flere rapporter blitt kritisert for å sette seg utover loven ved å foreta vilkårlige arrestasjoner. Blant annet har Amnesty International (2009) meldt om mange tilfeller av vilkårlige arrestasjoner. Det har også vakt oppmerksomhet at journalister ved flere anledninger skal ha blitt arrestert vilkårlig av de kurdiske myndighetenes sikkerhetsorganer. Representanter for Metro Center for the Protection of Journalists i Sulaymaniya opplyste nylig i møte med Landinfo (Sulaymaniya oktober 2012) at ikke bare journalister, men også personer som støttet dem, var blitt bortført og banket opp av sivilkledde menn som representantne mente opererte på vegne av sikkerhetsorganene. Blant annet ble en kvinnelig advokat som var engasjert i støttearbeid for journalister, bortført fra en av basarene i byen og banket opp, ifølge representantene. Metro Center rapporterer i sin årsrapport for 2012 (Metro Center 2012, s. 1) om 52 arrestasjoner og anholdelser av journalister i KRI i 2011. Det fremgår av rapportens opplisting av enkelttilfeller at mange av arrestasjonene var vilkårlige, der den anholdte ble sluppet ut igjen etter kort tid uten at noen rettslige skritt var blitt tatt.

Selv om de sistnevnte eksemplene ikke omhandler maktovergrep mot homofile, viser de at myndighetenes sikkerhetsorganer foretar utenomrettslige arrestasjoner. Gitt samfunnets intoleranse overfor homofile, kan det være et grunnlag for de homofile til å frykte sikkerhetspolitiet.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke-offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, og kildegrunnlaget vil ikke nødvendigvis være like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor

Respons **Irak: Homofiles situasjon i Nord-Irak**

begrensede tidsrammer og vil i liten grad inneholde bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- Ahmady, K. (2007a, 8. november). Obscured existence of homosexuality and transsexuality inside Kurdish culture; Case studies of Gays and lesbians in Kurdistan and diaspora. Part one. *Kurdish Media*. Tilgjengelig fra <http://www.kurdmedia.com/article.aspx?id=14242> [lastet ned 3. januar 2013]
- Ahmady, K. (2007b, 15. november). Obscured existence of homosexuality and transsexuality inside Kurdish culture; Case studies of Gays and lesbians in Kurdistan and diaspora. Part two. *Kurdish Media*. Tilgjengelig fra <http://www.kurdmedia.com/article.aspx?id=14259> [lastet ned 3. januar 2013]
- Ahmady, K. (2007c, 23. november). Obscured existence of homosexuality and transsexuality inside Kurdish culture; Case studies of Gays and lesbians in Kurdistan and diaspora. Part three. *Kurdish Media*. Tilgjengelig fra <http://www.kurdmedia.com/article.aspx?id=14291> [lastet ned 3. januar 2013]
- AINA, dvs. Assyrian International News Agency (2008, 3. desember). Jailing of an Iraqi doctor for homosexuality article. *AINA*. Tilgjengelig fra <http://www.aina.org/news/20081203044715.htm> [lastet ned 3. januar 2013]
- AKnews (2012, 23. august). 14 NGOs condemn "secret" trial of Asayish employee. *AKnews*. Tilgjengelig fra <http://m.aknews.com/en/aknews/3/322724/> [lastet ned 3. januar 2013]
- Amnesty International (2009, 14. april). *Security forces above the law in Iraqi Kurdistan*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <http://reliefweb.int/report/iraq/security-forces-above-law-iraqi-kurdistan> [lastet ned 3. januar 2013]
- BBC (2008, 5. desember). Anger as Iraqi reporter is jailed. *BBC News*. Tilgjengelig fra http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/7763169.stm [lastet ned 3. januar 2013]
- Canning, P. (2011, 6. november). New Arrests of Gays in Iraq. *Care2*. Tilgjengelig fra <http://www.care2.com/causes/new-arrests-of-gays-in-iraq.html> [lastet ned 3. januar 2013]
- Human Rights Watch (2009, 17. august). *"They want us Exterminated". Murder, Torture, Sexual Orientation and Gender in Iraq*. New York: Human Rights Watch. Tilgjengelig fra <http://www.hrw.org/sites/default/files/reports/iraq0809web.pdf> [lastet ned 3. januar 2013]
- Metro Center (2012). *Annual report by Metro Center about Violatons against journalists in Iraqi Kurdistan Region in 2011*. Sulaymaniya: Metro Center. Tilgjengelig via Kurd Net

Respons Irak: Homofiles situasjon i Nord-Irak

<http://www.ekurd.net/mismas/articles/misc2012/1/state5822.pdf> [lastet ned 3. januar 2013]

- Migrationsverket (2009, 24. juli). *Hedersrelaterat våld i Libanon, Syrien och de kurdstyrda provinserna i norra Irak*. Norrköping: Migrationsverket. Tilgjengelig fra <http://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentAttachmentId=34842> [lastet ned 3. januar 2013]
- Udlændingesservice, Dansk Flygtningehjælp & Landinfo (2009, 3. juli). *Security and Human Rights Issues in Kurdistan (KRI), and South/Central Iraq (S/C Iraq)*. København: Udlændingesservice. Tilgjengelig fra <http://www.nyidanmark.dk/NR/rdonlyres/5EAE4A3C-B13E-4D7F-99D6-8F62EA3B2888/0/Iraqreport09FINAL.pdf> [lastet ned 3. januar 2013]
- UNHCR (2009, april). *UNHCR Eligibility Guidelines for Assessing the International Protection Needs of Iraqi Asylum-Seekers*. Geneve: UNHCR. Tilgjengelig via Refworld <http://www.unhcr.org/refworld/docid/49f569cf2.html> [lastet ned 3. januar 2013]

Muntlige kilder

- Tre homofile unge menn, intervjuet på en kafé med homofile besøkende i en større by i KRI. Oktober 2012.
- Kamal Rauf, redaktør i avisen Hawlati. Møte i Erbil 11. mars 2009.
- Metro Center for the Protection of Journalists. Møte i Sulaymaniya 17. oktober 2012.
- UNICEF. Møte i Erbil 15. april 2010.

© Landinfo 2013

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.